

АНОТАЦІЯ

Перчик А. В. Digital modern як філософська проблема. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 033 Філософія (галузь знань 03 Гуманітарні науки). – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, Харків, 2026.

Дисертація здійснює філософське осмислення digital modern як культурно-онтологічного стану сучасності, що визначає нову архітектуру людського досвіду в умовах цифрової культури. Цифрові технології розглядаються не як зовнішній чинник, а як конститутивний вимір буття, що інтегрується у повсякденні практики, соціальні інституції та процеси смислотворення, формуючи специфічні конфігурації сучасної культури. Digital modern постає як складна онтологічна конфігурація, у межах якої технологічне, соціальне та символічне перебувають у тісному взаємозв'язку та потребують розробки нових концептуальних інструментів для свого аналізу. Дослідження ґрунтується на іманентному підході до аналізу цифрової культури, що передбачає осмислення її логіки зсередини та врахування включеності суб'єкта пізнання у досліджувані процеси.

Об'єктом дослідження є digital modern як філософський феномен, пов'язаний із трансформацією способів буття, мислення та сприйняття у цифрову добу.

Предметом дослідження виступають концептуальні трансформації базових філософських категорій – реальності, суб'єктності, істини, етики, часу і пам'яті – в умовах алгоритмічного опосередкування медіакультури.

У роботі digital modern розглядається як специфічний онтологічний режим постпостмодерну (метамодерну), що описує трансформацію умов мислення, досвіду та суб'єктності в цифрову добу. У цьому контексті алгоритм інтерпретується не лише як інструмент, а як середовище мислення, у межах якого змінюються уявлення про істину, пізнання та когнітивні процеси. Людська суб'єктність зазнає модифікацій під впливом інтерфейсів, API-зв'язків та UX-

фільтрів, що дає підстави говорити про формування рис транслюдської суб'єктності. Мислення розгортається в умовах цифрової синхронізації, де увага, пам'ять і емоції проходять через алгоритмічну селекцію та технічне посередництво, істотно змінюючи конфігурацію когнітивного досвіду.

Особлива увага у дисертації приділяється концептуалізації низки понять у межах антропології цифрового, спрямованих на аналіз трансформацій суб'єктності та досвіду в умовах цифрової культури. Концепція цифрової тілесності розглядається як родове поняття для аналізу форм існування, в яких біологічне й технологічне перебувають у відношеннях постійної взаємодії та взаємного конституювання. У цих межах гібридна тілесність описує суб'єктність, структурно залучену до цифрових інтерфейсів і алгоритмічних середовищ, де вона функціонує не як автономна свідомість, а як елемент розподіленої конфігурації. Інтерфейсна тілесність, у свою чергу, фіксує функціональний спосіб включеності тіла в алгоритмічні середовища та цифрові взаємодії. Поняття алгоритмічної епістемології використовується для аналізу змін у способах конституювання знання, зокрема зсуву від істинності до релевантності та від процедур обґрунтування до предикативних моделей. Онтологічна амбівалентність описує досвід напруження між людською тілесністю та цифровою темпоральністю, що рендериться у реальному часі. Процеси кіборгізації аналізуються як форма переосмислення меж між людиною і машиною, що актуалізує питання трансформації антропологічних констант в ситуації постлюдських перспектив. Філософське завдання дисертації полягає в аналітичному осмисленні умов концептуальної орієнтації у зміненому онтологічному ландшафті цифрової культури, зокрема за умов трансформації уявлень про свободу, відповідальність та етичність в ситуації алгоритмічного управління й розподіленої агентності. Робота спрямована на критичний перегляд усталених підходів до осмислення істини, етики та реальності з метою формування гібридної філософської оптики, чутливої до алгоритмічної складності сучасної культури. У цьому контексті digital modern розглядається як філософське явище, що виявляється у технософістиці – взаємопереплетенні технічних систем і форм мислення, в межах якого філософія постає не зовнішнім

коментарем, а елементом аналізованого середовища. Технічні інновації інтерпретуються як умови здійснення філософського запитування в цифрову добу.

Метою дисертаційного дослідження є філософська концептуалізація digital modern як культурно-онтологічної парадигми сучасності, що визначає трансформацію умов можливості мислення, пізнання та людського існування в межах цифрової культури.

Для досягнення поставленої мети у дисертації передбачено розв'язання таких **завдань**:

1. Проаналізувати основні філософські підходи до осмислення цифрової культури та визначити концептуальні передумови формування digital modern.
2. Сформувати категоріальний апарат, придатний для філософського аналізу digital modern як онтологічно значущого феномену.
3. Виявити онтологічні механізми функціонування digital modern у контексті алгоритмічного опосередкування реальності.
4. Дослідити трансформації суб'єктності, пам'яті, часу та тілесності в умовах цифрової культури.
5. Проаналізувати епістемологічні зміни, пов'язані з алгоритмізацією знання та зміщенням критеріїв істинності.
6. Окреслити антропологічні та аксіологічні наслідки процесів кіборгізації й гібридизації людського досвіду.
7. Розглянути окремі естетичні практики та культурні стратегії digital modern як способи філософського осмислення цифрової реальності.

Теоретико-методологічна стратегія дослідження підпорядкована поставленій меті та ґрунтується на поєднанні філософського аналізу з міждисциплінарними підходами до осмислення цифрової культури. У роботі використано інструменти цифрової феноменології, медіархеології, постгуманістичної теорії та критичних студій інфраструктур, що дозволяє комплексно проаналізувати digital modern як культурно-онтологічний феномен. Методологічний підхід спрямований на виявлення трансформацій умов

можливості досвіду, суб'єктності та знання в контексті алгоритмічного опосередкування реальності.

У межах дослідження аналізуються окремі феномени цифрової культури, зокрема glitch-естетика, мемна епістемологія, візуалізація даних як форма знання, а також практики дизайн-фікшн і спекулятивного моделювання. Суб'єктність розглядається як розподілений процес, що формується у взаємодії соціальних платформ, біометричних даних, аватарів і систем машинного навчання та постійно реконфігурується в різних цифрових контекстах.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що це дослідження є однією з перших в українській філософській думці спробою концептуалізації digital modern у філософському вимірі як онтологічно значущого контексту сучасної культури.

Уперше:

- **Запропоновано** цілісну філософську концептуалізацію digital modern як культурно-онтологічної парадигми сучасності, що не зводиться до опису технологічних змін, а розглядається як контекст трансформації умов можливості мислення, пізнання та суб'єктності.

- **Виокремлено** структурні характеристики digital modern, зокрема онтологічну амбівалентність, алгоритмічне опосередкування знання, гібридні форми суб'єктності, інтерфейсну тілесність та інфраструктурну логіку культури.

- **Розроблено** методологічну стратегію аналізу digital modern, що поєднує феноменологічний, медіа-археологічний, герменевтичний та постгуманістичний підходи й дозволяє досліджувати цифрову культуру як філософськи релевантне середовище.

- **Сконцептуалізовано** модель цифрової суб'єктності, у межах якої людина розглядається як розподілений процес, що функціонує в межах розподілених соціально-технічних конфігурацій.

Набули подальшого розвитку:

- філософські уявлення про техногенний горизонт сучасності як умову формування досвіду, суб'єктності та пізнання;

- підходи до аналізу штучного інтелекту як чинника когнітивної автоматизації та переформатування мислення;
- інтерпретації тілесності в умовах цифрової культури як інтерфейсної та алгоритмічно опосередкованої.

Поглиблено:

- розуміння цифрової пам'яті як гетерохронної структури, що поєднує біографічний, інфраструктурний та алгоритмічний виміри;
- філософський аналіз естетичних і культурних практик цифрової культури (зокрема glitch-естетики, дизайн-фікшну та інтерфейсів) як форм концептуальної артикуляції;
- подальший розвиток поняття технософістики як способу філософського осмислення взаємопереплетення технічних систем і форм мислення;
- критику платформенної логіки як онтологічно активного середовища, що впливає на формування суб'єктності, культури та етичних орієнтацій.

Теоретичне і практичне значення одержаних результатів. Теоретичне значення дослідження полягає у розвитку філософського аналізу цифрової культури, зокрема в осмисленні digital modern як культурно-онтологічного феномену, що трансформує уявлення про суб'єктність, знання, тілесність та умови можливості досвіду. Отримані результати можуть бути використані у подальших дослідженнях з філософії технологій, антропології цифрового, філософії культури та постгуманістичних студій. Практичне значення роботи полягає у можливості застосування її висновків у сфері цифрової етики (зокрема щодо алгоритмічної відповідальності, приватності та death tech), у цифрових гуманітарних студіях, медіаосвіті (в контексті аналізу мемів, інтерфейсів і критичного UX), а також у викладанні навчальних курсів з філософії культури та антропології цифрового.

Ключові слова: digital modern/метамодерн; людське/транслюдське/постлюдське; суб'єктність; ідентичність; мислення; цифрова тілесність (людино-машинна інтеграція); кіборгізація; штучний інтелект; цифрова культура; медіакультура; діджиталізація; комунікація; інформаційне суспільство; алгоритмічне опосередкування; досвід.